

ВЫХОДЗІЦЬ
ШТО-ТЫДЗЕНЬ
У ПАНЯДЗЕЛКІ
РАД РЭС РЭДАНЦЫ
і АДМІНІСТРАЦЫ:
Вільня, Завальная 7.

НАДЗАДЗЕЛА ЕРВА

(ЗАКЛАДЗЕНА у 1906 г.)

Вільня, 1 лістапада 1920 г.

У гутарцы з супрацоўнікам варшаўскай газеты „Rzecznopolska” (якая адна толькі мае шчасьце дахадзіць з Варшавы ў Вільню) выпаўняючы абавязкі старшыні ўраду члені камісіі „Сярэдняе Літвы”, пан Абрамовіч, высказаў пагляды новае ўлады „на галоўныя пытаныні нашага жыцця».

Кажучы „нашага”, мы маём на думцы гэтым разам не Беларусь і ня тую Літву, да якой заходнія часткі Беларусі былі далучаны паводле літоўска-бальшавіцкага міру 12 ліпня, — а тую частку беларускае зямлі, з якой утворана «Сярэдняе Літва».

Пан Абрамовіч думае, што гэны „наш“ Край пі так, што гэта, а павінен далучыцца да Польшчы. Калі „Сярэдняе Літва“ ўласціца дабіцца таго, каб з ей аб'ядналася Ковенская Літва, — дык гэты аб'яднаны дзяржаўны арганізм, павінен сфадэрагацца з Польшчай. Калі ж ня ўласціца, дык адбудзецца больш цеснае злучэнне так зване «Сярэдняе Літвы» з Польскай дзяржавай, пры якім Віленшчына атрымае аўтаномію.

Гэты пункт мае асаблівую вагу для нас, беларусаў: тут-же гутарка ўвесь час ідзе аб беларускі абшар, і мы не разумеем, чаму долю яго стэўляюць у залежнасць ад ахвоты пі неахвоты літоўскай Ковеншчыны ісъці на фэдэрацию, з Польшчай. Дагэтуль, паскоўку беларускае пытаныне злучалася з літоўскім, дык гэта было на грунці ідэі адбудавання незалежнага б. Вялікага Княства Літоўскага, абнімаўшага этнографічна-літоўскі землі і ўсю Беларусь. Наму цяпер пан Абрамовіч (а з ім, ведама, і ўвесь ўрад „Сярэдняе Літвы“) гаворыць аб злучэнні з Літвой ковенскай толькі часткі Беларусі, штурчна выразанай бальшавікамі на міравых пераговорах з Літвой 12 ліпня с.г.? Чаму ўрад „Сярэдняе Літвы“ нічога не гаворыць прынамся аб тэй часці Беларусі, якую бальшавікі падаравалі Польшчы? Чаму, жадаючы далучыць да Польшчы частку Беларусі, названай нет ведама чаму „Сярэдняе Літвой“, ён не дае адказу на вусім натуральнае пытаныне:

Магістрат Вільні.

У пачатку ліпня Віленскі Магістрат Банькоўскага і Мястовая Рада, як вядома віленцам, высказаліся за далучэнне Вільні да Польшчы. Магістрат Банькоўскага і Рада, выбраныя пад час, калі наш край ганьблі прозвішчам „Красоў Уходніх“, відочна што і не моглі інакш гаварыць, як думкамі „Ligi Robotniczej“ і „стражы крэсавай“. Магістрат ня пімат лічыўся з тым, што яны не дасталі ад віленцаў права выступаць у палітыцы, бо былі выбраны, каб працаваць у эканаміч-

ці гэныя два адрезкі Беларускае зямлі, калі абодва знойдущы ў межах Польскае дзяржаўы, так-такі і астануцца асобнымі адзінкамі, быццам у іх нічога супольнага ніяма?...

Мы на судзім цяпер аб тым, ці пляны новаўтворанага ўраду генерала Жэлігоўскага і Польскае дзяржаўы будуть у поўнай меры праведзены ў жыццё. Мы, толькі задумываемся над тым палажэннем, якое утварылае-бы, калі-б гэныя пляны здзейсніліся. І мы бачым, што ўрад „Сярэдняе Літвы“ пастаўлене нам пытаныне пакідае без адказу — так сама, як і другое вусім натуральнае пытаныне: чаму ён выбраў назоў „Сярэдняе Літва“ замест больш правільнага „Захоўняе Беларусь“? А гэта немагчымасьць даць якое-будзь лёгічнае выяўненне справы ясна паказывае нерацыянальнасць, штурчнасць пастаноўкі ўсё расчнатай „паўстанцам“ справы: яна паказывае, што прыйшлоўшы да нас аружныя сілы пад камандай генерала Жэлігоўскага на літвінох абаперціся ня могуць (бо літвіны ўсе маюць свой бязпорна законны ўрад, абавраны установчымі сімамі), на беларусах — яхочуць (бо называюць нашу зямлю „літоўскай“) і фактычна разлічаюць на адну толькі частку грамадзянин краю — на паліякоў, прывімаючы іх голас, іх жаданыне прылучыцца да Польшчы за голас і жаданыне ўсё замлі. Урад генерала Жэлігоўскага як-быцам ня бачыць жадання Беларускага насялення „Сярэдняе Літвы“ (— а яно становіць тут абсалютную большасць!) аб'яднанца перш за ўсё з рэштай сіле Башкавічы і толькі пасля развязаць пытаныне аб сваі долях, аб саюзах і фэдэрациях з суседзямі. Новы ўрад забываеца, што ў справе адносін да чиста-літоўскіх тэрыторый беларусы заўсёды стаялі і стаяць на грунці будавання супольнае дзяржаўнае арганізацыі, абнімаючы ўсю Беларусь, а ня толькі той яе кусок, які некаму прышло ў галаву называць „Сярэднай Літвой“.

„Паўстанцы“ з самага пачатку зрабілі абмылковы крок. Куды ён іх завядзе, — пакажа будучына.

нім кірунку, а не для палітыкі. Так сама пан Банькоўскі калі ездіаў у Рыту, каб і там старатца аб „далучэнні“ — зноў дужа мала руніць аб тым, ці хаму даў і гэтыя права.

Цікае, як цяпер будзе ўжывацца Магістрат пана Банькоўскага з „краёвой“ палітыкай Урадуючай Камісіі пана Абрамовіча і з лозунгамі, азвешчанымі панам Жэлігоўскім? Пэўна-ж пан Банькоўскі так хутка ня зменіцца і не пакінець думку аб тым, каб хопы да Сойму пацярпець з далучэннем Вільні і каб нават цяпер не працаваць на стварэннем

Чана асобнага

нумэру 3 мк.

ЧАНА АБВЕСТАК:

на 1 стран. 15 мар.
на 4 5

зарадок пэтіту.

калідора ад Горадні, праз Вільню Свянцяні, да самага Дынабургу... На будзем шмат казаць аб tym, што палітыка з думкай пра „калідор“ зрабіла тое, што Вільня стала „пакоем сярод калідора“, у які чуць ня кожын месяц за апешні час ходзяць „на адпачынак“: ці маскалі, ці літвіны, ці палякі, а можа ішчэ хто-небудзь знойдзеца і, нікога ня пытаючыся, таксама разядзеца ў гэтым месцы „калідоры“. Трудна таксама сказаць, ці лозунгі ген. Жэлігоўскага аб tym, што сам народ павінен сказаць, каго ён хоча, — будуць безсторонна праведзены Магістратам пана Банькоўскага.

Цікава тое, што нават працаўнікі Магістрату за два дні да таго, як пан Банькоўскі ўзноў заняў месцы ў Магістрате, зьявіліся да часовага старшыні Магістрату, пана Дзевіцкага, і падалі яму пратэст праці Магістрату Банькоўскага, каб той больш не існаваў у Вільні. На што апірадася гэта дэлегація ад працаўнікоў, зяяўляючы свой пратэст — сказаць трудна, але добра ведама, што ў месцы ві ўсе падзяляюць пагляды Магістрату Банькоўскага і на „калідор“ і на права Банькоўскага гаварыць у Рызе ад усяго места Вільні. Іншыя да гэтага дабаўляюць, што пекалісь Магістрат Банькоўскага дрэнна зрабіў, што ўсёк, што ён, будучы, як там ня было, але абавраным мяйсцовымі жыхарамі, каб бараніць іх ітарэсы, ня меў права ўцякаць нават і перад бальшавікамі і астаўляць аднаго пана Кабачніка, які, як добра вядома, і адзін шмат чаго адбраніў ад бальшавікоў.

Палажэнне гаспадаркі Вільні тым часам дужа пяжкое: аправізацыі ніяма; магістрація каса парожнай, а павінна карміць прытулкі і шпіталі, робочыя на іх значныя выдаткі. Лічыць на атрыманыне ад жыхараў налогаў — трудна, а асабліва гэтому Магістрату, які адзін раз ужо ўцякаў, бо ён ня мае веры ў шырокіх масах жыхараў места.

Будаць-жа ўласныя грашавыя справы на жабрайстве ў Варшаве, ды на пазычках у банках — доўга ні можна.

Адзін выхад з гэткіх няцікаўых варункаў, у якіх апынулася Вільня, — гэта як найхутчай выбраць новую Мястовую Раду.

Аб вайсковых рэквізыціях

26 кастрыйніца дэлегація Беларускага Нацыянальнага Камітэту, зложаная з старшыні К-ту Ярэміча і сябры К-ту Чыжэўскага, падала Глаўнамандуючаму войск „Сярэдняе Літвы“, генералу Жэлігоўскому, гэткі меморыял у справе вайсковых рэквізыцій:

„Ваша Экспланцыя!

На тэрыторыі, якую занімаюць войскі Вашай Экспланцыі, асноўную масу насялення становіць беларускае сялянства. Як нацыянальны прадстаўніцтва орган беларускага арганізаціонага грамадзянства на гэтай тэрыторыі, Беларускі Нацыянальны Камітэт лічыць сваім абавязкам звярнуць увагу Вашай Экспланцыі на тых піжары і крыўды, якія з гэтых мамант перніць беларускае насяленіне у звязку з бытнасцю на яго зямлі арміі, і просіць учыніць адпаведныя крокі, каторыя забеспечылі бы наш ся-

лянскі люд, а разам з тым і ўесь гэты Край ад пагражайчай яму эканамічнай руіны.

„Кры́уды і ціжары, якія зваліліся на плечы беларускага сялянства, можна пабіць на дэльце группы: адны вынікаюць з того, што пад відам рэквізыты забіраеца сялянскае дабро бяз ніякае платы і нават бяз квітоў, каторыя давалі-бы пакрыўджаным магчымасць лаходзіць свае кры́уды; другія—з того, што гэткія „рэквізыты“ нічым не нормуюцца і робяцца бяз ніякае ўагі на тое, як будуть жыць далей людзі, у каторых забіраеца абсалютна ўсё іх меншне. Так, у сялян забіраюць ўсё, як ёсьць, збожжа, не пакідаючы ім нічога ані на насен'не, ані на пражыццё да гэткага ішчэ далёкага новага үраджаю. Забіраеца ўесь корм для жывёлы і самая жывёла, у тым ліку апошні конь, апошняя карова і т. д. У самы сезон весенскіх работ у полі практикуеца абсалютна нічым не нормованая конская павіннасць—асабліва цяжкая затым, што ў рэзультате бязуцінных войн і окупациі лік каней у беларускай вёсцы вельмі паменшаў.

Прыймаючы пад увагу агульную руіну Краю ад ваенных выпадкаў і асабліва ад арабавання яго з усялякага добра большавікамі, прыгледзіўшыся да того, што і далей творыцца ў нашых вёсках, лёгка з гэтага зрабіць выгады на будучыну. Вывады гэтая нязвычайна грэзныя як для Краю і яго жыхараў, так і для усялякіх үлады, каторая будзе тут істнаваць: немагчымасць для вёскі адхващца пасля большавіцкага разгрому, вынішчэнне скапін, рэквізыція ўсялякага збожжа і корму для скапін, немагчымасць вырабіць поле на зіму і абсечці яго, нястача зерня на веснавыя пасевы—усё гэта суліць беларускай вёсцы голад і новую руіну.

„Дый не адній толькі вёсцы: ад усяго вышэйказанага першыць і места, асабліва-ж сталіца Краю Вільня. Цэны тут на ўсё страшэнна зрастоюць з дня на дзень, бо вёска пісці не падвозіць, бо німа ані чаго вязьці да места, ані на чым: коні і хурманкі рэквізуцца.

„Беларускі Нацыянальны Камітэт

думае, што толькі вельмі энергічныя і шыбкія крокі, якія прыпынілі бы ці прынамі нормавалі-бы ўсялякія рэквізыты, могуць альянруць ад нас пагрозу голаду. Паводле нашай думкі, да ліку гэткіх кроکаў належапа.

1) абавалютная забарона рэквізыты бяз платы,

2) выплата на месцы гатоўкай за ўсё рэквізованае дабро, рахуючы паводле рынковых цэн.

3) устанаўленне норм, каторыя пакідалі-бы сялянам збожжа, патрэбнае на насен'не і на пражыццё да новага үраджаю,

4) пакіданне сялянам патрэбнае для гаспадаркі жыўёлы і корму для яе,

5) унормованне конскага павіннасці, устанаўленне павёрстнае платы на месцы гатоўкай,

6) раўнамерная раскладка ўсіх рэквізыційных ціжараў паміж вёскамі і дварамі, асліва-ж у адносінах да конскай павіннасці.

„Дзеля таго, каб аблінцу ўсялякія недаразуменыні паміж народам і вайсковай үладай і каб разам з тым ня дашь магчымасці для сваявольства і процізаконных учынкаў, у аснову ўсаго вышэйказанага павінна быць пакладзена агульнае правіла, што ніякія рэквізыты ня могуць адбывацца без паразуменія з выбарнымі прадстаўнікамі насеян'ня (ад валасьцей). Пры гэтых ўсё загады і нормы для рэквізыты павінны быць распублікованы для агульнага ведама у зразумелай нашаму народу і роднай яго беларускай мове (пакуль-што новай үладай не ужыванай), каб не магло быць месца для надужывання неасвядомленасці сялян аб іх правах і абавязках.

„Беларускі Нацыянальны Камітэт верыць, што Ваша Экспланцыя прыме пад увагу гэты мэморыял і сваій үладай спыніць далейшее руйнаванье гэтак многа ўжо перацярпейшай беларускай вёсکі.“

Ген. Жэлігоўскі, выслушавши дэлегацыю, сказаў, што ён выдаў ужо загаду справе рэквізыты і ўсемі спосабамі будзе барацца з незаконнымі рэквізыты. Ген. Жэлігоўскі заявіў, што ён

згаджаецца з патрэбай выдаваць загады і ў беларускай мове і споўніць гэта.

Далей гутарка перайшла на справу разгону беларускага гімназіі ў м. Сыўры. Ген. Жэлігоўскі адзначыў, што гэта было ўчынена польскай вайсковай үладай, якая яму не прыслухае. Усё-ж такі абяцаўся звязаныца да польскага вышэйшага каманды з просьбай үладаць гэтую справу і даць беларускай гімназіі магчымасць працаваць.

Дэлегацыя прамаўляла па беларуску, і генэрал Жэлігоўскі адказваў у тэй-же мове.

На „Дзяды“.

Восень—журлівая пара замірання ўсіх благіх і добрых пажаданняў...

Пара, калі заміраючая прырода выяўляе такія магутнасці сваю үладу над душой свайго квадага сына—чалавека.

Замірае прырода, і па пустых палех лунае адно сум бязмежны і журба. І ў тон ім звініць струны душы чадавечай.

Заціхлі яркія, поўныя сонечнага блеску і сілы жывільнае песні жнів. Над эжатай нівай плавуць такія знаёмыя, такія страшэнныя жаласціўныя і хапаочныя за сэрца тоны і слова весенскіх песен...

І якімі-ж далёкімі і чужымі становішчамі талы ўсе нашы будныя справы!

У такія хвіліны душа шукіе супачынку ад гора і бед жыццёвых у засвітных просторах близ конца, а слухмяна думка творыць другі съвет—па той бок съмерці, насяляючы яго другімі, безцялеснымі істотамі.

Там—у тым іншым съветі—жывуць душы нашых предкаў, нашых „дзядоў“. Да іх у дні весенскіх настроў, у дні адмогі духовага і туѓі зварочваючага мыслі народу. У лучасці, ў яднанні з імі знаходзіць душа супакой.

Вось чаму ў восені народ наш спраўляе і сівята „Дзядоў“: стомлены цяжкай працай за лета, захоплены сумам заміраючага жыцця падэў, ён чарпае новую сілу, новую моц душы ў глыбокай веры ў несъмротнасць істоты чалавека,

Присяга.*)

(Прапаг).

— Ну, бра-ткі... ха-ваў... пакуль можна... У цякайце: прыехала равізія... Лоўцы цімакоў.

Хапіўся за грудзі сярэдні, звяляе Янка, а дзед скрыгнуў зубі. Трэба ўцякаць. Самі ня ведаюць, навошта адправілі, навошта саխу ў лазу валахі. Зноў хапіўся каня Тарасу запрагаць; з матыкамі ня ведаюць што рабіць.

— Бяжыце, бяжыце, браточки,—говіць іх гаспадар:—сам рады дам.

Інініліся і пабеглі, а ён пагнаў барану.

Ледзьва пасыпелі схавацца ў лесе, як зазвіцелі балабоны з-пад хат. Едзець на дрожках пан-афіцэр з казакамі. За ім цягнецца груд дзясяціх. Гримяць усе-чыста к беднаму Тарасу. А ён на свайго Карага нокаець, як надта ля працы завінуўшыся, а сам сабе думаець: „Памажы, господ Бог, казаць ўсё так, каб да праўды падобна хоць троху было“...

Рантам і абох. Аж захаладзеў.

Пад'ехалі.

— Гэй—крыкауў Тарасу пан яшчэ здалёку; ды той і так ужо стаяў, скінуў шапку і бяжыць наступрач у руку падаваць.

— Цімакоў хаваеш, га?! — грозна крикнуў пан, яшчэ седзячы на дрожках.

— Не, вашмасць, я не хаваю... — заплюскаў вачыма Тарас і інініліся прад ім на калені.

— Брэшаш, пся крэў твоя! Вяжы яго!

— Пане! Яснавяльможны пане... — ведаў, што тут казаці, Тарас. Не чакаў, што гэтак зыняціяку скопяць яго.— Зыміўся, папочак залапенкі... родненкі... божка ж мой, бож—жухна...

— Ціка!

Толькі костачкі затрэскалі, як скруцілі яму рукі за сівінаю і звязалі яго вяроўкаю. Тады начальнік злез. Грубенкі і кароценкі, чырвоны, як яблычка, бліскаючы гузікамі, падышоў ён к Тарасу і тыцніў пад нос кулаком у пяршчатцы. Уеўся вачыма ў безбароннага чаловека, памаўчаў, набраў у грудзі паветра ды як рыкнесь.

— У Сыбіры згніеш! Здохнеш, як пес, ля тачкі! Хаваеш панскіх цімакоў! Дзе яны, га! Кажы... дух з цябе выпру!!!

Схапіў Тараса абедзіўмы рукамі за грудзі і калошці на ўсю сілу. Маўчыць Тарас.

— Нічога ня ведаю... Нічога не скажу...—гэтак часам прашэпчы, але зноў маўчыць, толькі гатаў барадатая баўтаеща, як той зачнечь трасці.

— А, так! Добра-ж! — кінуў урэшце пан, — добра-ж, — кажа, — пабачым, як-то ты ня ведаеш. Марш назад!

Скамандаваў, сеў на дрожкі, і ўсе зноў пасыпалі за ім, пасунулі да хат.

— „Не, не скажу, візашто не скажу—разважаў на дарозе Тарас; — хоць да сімерці хай заб'юць, але ня признаюся“ Як так падумаў, то й на душы веселей зрабілася.

Тымчасам прыехалі на вуліцу і сталі наўпроні тарасавае хаты. Там ужо сабралася троху людзей; сярод баб і дзяцей выла і кідалася Тарасіх з сваім малым на ўлонькі, але-ж яе хапалі за рукі

і гэтак яи пушчалі. Зараз прыцягнулі на вуліцу вялікі зэдалі, і побач з ім пастаўілі начоўкі з мочаным бярозавым тальлем.

Відаць, ужо раней аб гэтым пакла-пацилі, пакуль вялі арышторанага з поля. Як увідзіў бедны Тарас, што яму рыхтуюцца, аж задрыжэў і руки ногі памлелі, хапеў нешта сказаць, дык язык не варочаецца. Прыхінуўся, звязаны, да хаты.

І съвет быў яи міл, хоць сонейка сівяціла. Меліся ўжо пачынаць, але начальнік стаў штось марудзіць, задумаўся. Народ і казакі ўзіраліся на пана, ня ведаючы, аб чым так замаркоўціся.

Тады ён дастаў з кішэні кавалак паперыны і алавок, сеў на прызбу і на калене напісаў запіску. Пакліаў на ківі аднаго казака і сказаў, аддаючы падулькі:

— За гадзіну вярніся мне з папом. Скочыў казак на каня, перавёў яго з размаху нагаём і закурыўся пылам-дымам, як шалёны.

Усе толькі думаюць, што гэта дзеецца. А Тарас, з замлелымі рукамі, спусциўшы галаву, стаяў засмучоны і паважны, як быццам незапікаўлены. Толькі Часам мімаволі дрыжэў у яго мускул на шчапэ, калі з хаты вылятала жонкіна і дзяцінае выціпе і галасы дзясяціх, то сярдзіта і наўмыслья голасна кричэшчых на бабу, то шіха, з пачуццем гаварыўшых да яе.

Пан-афіцэр сядзеў на прызбу, падліў цыгару і часам ўсімахаўся сам сабе ў вусы. Адылі пачаў пісаць на прынесенай з гумна калоды пратакол. Дзясяцікі расклалі на бярвеньні свае хатылы і елі хлеб з солью. Час цягнуўся наадта поўга.

(Прапаг будзе).

ў веры ў жыцьцё за гробам і ў неразрыўнасць духовае сувязі з нашымі наўбошчыкамі.

Заўтра—дзень „Дзядоў“. Заўтра ў вечары ў сялянскай хате пры съвятым луцікі, сярод паважнага, урачыстага настрою сабранае сямейкі, гаспадар падніме першую чарку гарэліцы і будзе кропля па кроплі ліць яе на зямлю, памінаючи імёны сваіх „дзядоў“. Адвечная ахвяра памершым! А пасыль па лыжы кожнае стравы наложаць у міску і за вокны на-нач паставяць—для душачак родных, што роем над хатай зъялутца...

Памяём-жа і мы наших родных, драгіх „дзядоў“ духовых—сябраў тае сямейкі ідэалістай, што ў бязупыннай, рунай працы для Бацькаўшчыны, для вялікае ідэі адраджэння свайго народу кропля па кроплі пралілі сваю кроў сардечную і без пары паляглі ў магілу! Пабудзьма з імі гэты съвяты вечар думкамі нашымі і ў чыстасці і съвятасці родных нам душ пачарвайма сілу і гарант дзеля далейшае службы съвятой і вялікай справе беларускай!

Ант. Навіна.

На восень.

Пажоўклы ліст, канаючае сонца,
Імгла, туман, плюхота, бездарожжа;
У сэрцы сум і журлівасць бяз конца,—
Дай волі мне, дай съвету мне, о Божа!

Палохлівасць з зацені начніцай вы-
гледае,
І думкі хмарамі спакой мне адбіраюць:
Пара смяротных журб... Вось дзева
маладая

Зышла ў засьвет, вось дзяцюка хаваюць.
За душачку яе адмоўлю я папёркі...
Жалосная была абоіх долі бедных:
Люблісія навек, а цешыліся толькі
Тым шчасцікам дзён тры—ў жыцьціх
апасъледных.

Сканала пуднія ў абоймах небаракі.
Такі ўжо лёс: зайдросна шчасльце
небу...
Галосіць звон, жальбы пяюць съпявакі,
А ён—ён ведае, што съвет пакінуць
треба:
„Што Бог злучыў, то злучана навекі,
Ці-ж варта жыць схаваўши сваю мілу?
Не астануся тут нямы я і калекі,
Няма жыцьця: за ёй пайду ў магілу“.

* * *

Задушкі йдуць, самлела ўжо прырода,
Абмы ўжо дошч вясеніну дамавіну,
Стрыбог узяў у руکі ўсё ад Рода,
А Мокша атрасла апошнюю галіну.

Чакае ўсё, калі Даждобог ўладарны
Задзержыць рэкі ў сковы лядаваты,
Калі Пятро у небе гаспадарны
Для бедных душ зачыніць божы хаты.

Спачыне ў съмерці у зімку у марозну,
Зашіхне зъвер, заглохне ў лесе птушка,
У цемру воўк завые так трывожна,
Як-бы сканала гдзе ягоная дачушка.

На голас той Сварог пашлець прадвесніне
І першым Пяруном разваліць моц Стрый-
бога:
Скрушэ лёд, зямлі пляёнка счэзьне,

І ўсё жывое зноў пагорнецца да Бога.

На гробе маладых Алеся і Аліны
Рунее траўка ў красачкі ўзрастаюць,
А души іх ў таёмныя краіны—
Краіны сноў моў птушачкі лунаюць.

* * *

А на Дзяды я заўтра возьму воску,
У капліцу ў цвентары у ночы зачы-
неніюся
І кріжам трэйчы я да Матуленкі
Боскай
З мальбой і каянінем пакорным упра-
шуся:

„Пашлі Ты мне, о Збаўцы Маці-Дзеява,
Спакой души з каханьнем ў чуткім
сэрцы;

„Пазволь сказаць, Княгіня-Каралева,
Як жыці мне, мне сумнаму наверцы...

„Калі-ж прад часам я ад журбы і ска-
наю,
„Дай ведаць мне прычыну цяжкай долі,
„А тайціцу Тваю у сэрцы я схаваю,
„Не скажу тым, які плачоў хто ніколі.“

Каз. Свяцк.

ХРОНІКА.

З работніцкага жыцьця.

Як накаравае работніцкая часопіс „Паходня“, 22 верасня сёл. году у Цэнтральным Бюро клясовых прафэсіянальных работніцкіх саюзаў былі зарэгістраваны вось гэткія саюзы: 1) саюз гарбароў (каля 800 душ), 2) металістаў (600), 3) кулінараў (800), 4) тытуновых фабрык (500), 5) будаўлянных работнікаў (600), 6) баз фаху (600), 7) транспортных (600), 8) друкарскіх раб. (450), 9) краўцоў (1,000), 10) прыказчыкаў (2,000—байдай выключна жыдоў), 11) чыгуншчыкаў (2,500—яшчэ пачаў арганізоўваша), 12) мясовых працаўнікоў (1,000), 13) пакінчыкаў (50), 14) працаўнікоў ма-
стакства (200), 15) алтэчных (100), 16) лекароў (100), 17) шашіншчыкаў (50), 18) жыдоў-зямляробаў (100), 19) служа-
чых у гасцініцах (150), 20) пачтавікоў і тэлеграфістаў (450), 21) жыдоўскіх вуч-
чыцяллёў (270).

Гэтак агульны лік арганізованих у клясовых прафэсіянальных работніцкіх саюзы работнікаў у канцы верасня даходзіў 13,220.

Віленскі магістрат і беларусы.

Як усім вядома, у Вільні беларусы становяцца даволі вялікую группу жыхараў, маючы ў сваім ліку багата здольных да працы інтэлігентных сіл. Дзякуючы гаспадарцы „Zarządu Ziemi Wschodnich“, на выбрах у мясцовую раду пад польскай акупаций ніхто з беларусаў у сябры рады не падаў. Калі палякоў замянілі літвіны, яны утворылі часовы магістрат, зложаны з прадстаўнікоў усіх вялікіх нацыянальных груп, у тым ліку і беларусаў. Ад беларусаў быў дзялегованы ў магістрат грам. Чыжэўскі, чакторы ў вельмі цяжкіх варунках вёў усе спрабы апраўдзіці мястэчка Вільні.

Цяпер вярнуўся стары магістрат і рада, абабраная пад польскай акупаций, і ад часовага магістрату адабраны ўсе спрабы. Разам з усімі членамі часовага магістрату пакінуў сваё становішча і грам. Чыжэўскі. Такім парадкам у управленьні адвечной сталіцай Беларусі і Літвы беларусы голасу ізноў на маюць.

Дарэмны стрэл.

Пад загалоўкам „Менск у большавіцкіх руках“ літоўская газета ў польскай мове „Glos Litwy“ ў суботнім нумеры піша: „Нядоўга трывала ўлада Булац-Балаковіча ў сталіцы Беларусі пад польскай дзяржавай — Менску.“

Мы падчыркнулі слова «пад польскай дзяржавай», бо яны паказваюць, з якой злосыцю да саме ідэі незалежнасці Беларусі адносяцца налітынаны з памянутай намі газеты. Яны стараюцца ўпініць беларусаў, быццам Менск стаўся сталіцай Беларусі з польскай ласкай!

Памыляецца, панове: хутчэй з ласкі бальшавікоў! Але, калі Менск — не сталіца, дык, значыцца, сталіцай Беларусі павінна быць, як і некалі, наша старая су-польная беларуска-літоўская сталіца — Вільня.

Мы так і глядзім. І мы верым, што, на глядзячы на ваши пістэрычныя выступленыні, яно так і будзе: народ літоўскі і народ беларускі пройдунець міма вас, не зварочваючы на вашу паскучную работу пілякаў ўвагі!

„Да Польшчы.“

„Liga Robotnicza“, кіраваная польскім духавенствам, выставіла публічна—перед насьцёлам сів. Казіміра—на вялізары ім аркушу паперы сваю палітычную прыдуму. Тамака напісана (ведама па польску): „Работніку! Калі жадаеш, каб Вільня была далучана да Польшчы,—саноўня ўшчэ запішыся ў работніцкую лігу!“

Няўко-ж усе патрэбы віленскіх работнікаў будуть гэтым здаволены?!

I Беларуская Віленская Гімназія.

Апошняя памятка па сів. пам. Івану Луцкевічу—закладзеная ў Базыльянскіх мурах паводле думкі наўбошчыка беларускай гімназіі з кожным годам развіваючы ўсё лепей і лепей. Число вучняў ужо шмат перайшло за 400.

Паводле нацыянальнасці вучні дзяліцца гэтак:

беларусаў	65 прац.
жыдоў	22
вялікарусаў	літвіноў
татараў, немцаў	13

Паводле рэлігіі:

праваслаўных	48
каталікоў	24
жыдоўскіх веры	22
старавераў, лютеран, магаметан	6

Трэба адзначыць, што пры закладзіні гімназіі (два гады таму назад) на вучанье у старых клясах было часова дапушчана ў расейскай мове, каб даць магчымасць закончыць науку маладзёжы, вучыўшайся раней у расейскіх гімназіях. Цяпер зроблены вялікі крок у кірунку да поўнай нацыяналізацыі гімназіі ў беларускім значэнні: за два гады працы і вучыцялі і вуче гэтак добра асвоіліся з беларускай мовай, што толькі лічаныя предметы ў апошніх клясах выкладаюцца ў польскай мове—дай то найбольш затым, што дагэтуль німашака друкаваных учэнікаў для іх у беларускай мове. Будзем спадзявацца, што за які год нацыяналізацыя гімназіі будзе даведзена да канца.

Патрэбы беларускіх дзяцей.

Якіны беларускі прытулак у Базыльянскіх мурах (Вострабрамская 9), закладзены Беларускім Камітэтам пом. пап. ад вайны, з прычыны настачы матэрыяльных засобаў, ложкаў, адзежы, абутику і прадуктаў можа даваць утрыманье ўсяго толькі для 40 бедных дзяцей,—а тым часам зарэгістрованыя кандыдаты да прытулку—каля 600! Усё гэта дзеці, не дайшоўшы яшчэ школынага веку. Матні з жалем нарачаюць на нешчасцілівую долю беларусаў, якія на маюць матчымасці здаводзіца, як сълед, патрэбы свае бедната.

Няўко-ж у Вільні на ўласца арганізаваць помачы для гэных сотняў бедных беларускіх дзетак?

Беларускі збор.

Беларускія установы, якія насыць помач беларускай беднаце места Вільні, дагэтуль ніколі не зварочаваліся да шырокіх кругаў віленскага насілення аб падмогу. Аднак, пляжкое матэрыяльнае налажэнне прымусіла і беларусаў—сьледам за ўсім іншымі наўбошчыкамі—частукаць да сэрца віленцаў і арганізаціаць 24 кастрычніка на вуліцах места збор гроши на падмогу бедным беларускім дзецям. З вялікім сумляваньнем, з наўпэўнасцю пачыналі сваю работу арганізаторы збору,—і з тым вялікшай радасцю павінны мы адзначыць той шчыры веткілік, які яны сустрэлі ў віленцаў і арганізаціаць 24 кастрычніка на вуліцах места збор гроши на падмогу бедным беларускім дзецям. З вялікім сумляваньнем, з наўпэўнасцю пачыналі сваю работу арганізаторы збору,—і з тым вялікшай радасцю павінны мы адзначыць той шчыры веткілік, які яны сустрэлі ў віленцаў і арганізаціаць 24 кастрычніка на вуліцах места збор гроши на падмогу бедным беларускім дзецям. З вялікім сумляваньнем, з наўпэўнасцю пачыналі сваю работу арганізаторы збору,—і з тым вялікшай радасцю павінны мы адзначыць той шчыры веткілік, які яны сустрэлі ў віленцаў і арганізаціаць 24 кастрычніка на вуліцах места збор гроши на падмогу бедным беларускім дзецям. З вялікім сумляваньнем, з наўпэўнасцю пачыналі сваю работу арганізаторы збору,—і з тым вялікшай радасцю павінны мы адзначыць той шчыры веткілік, які яны сустрэлі ў віленцаў і арганізаціаць 24 кастрычніка на вуліцах места збор гроши на падмогу бедным беларускім дзецям. З вялікім сумляваньнем, з наўпэўнасцю пачыналі сваю работу арганізаторы збору,—і з тым вялікшай радасцю павінны мы адзначыць той шчыры веткілік, які яны сустрэлі ў віленцаў і арганізаціаць 24 кастрычніка на вуліцах места збор гроши на падмогу бедным беларускім дзецям. З вялікім сумляваньнем, з наўпэўнасцю пачыналі сваю работу арганізаторы збору,—і з тым вялікшай радасцю павінны мы адзначыць той шчыры веткілік, які яны сустрэлі ў віленцаў і арганізаціаць 24 кастрычніка на вуліцах места збор гроши на падмогу бедным беларускім дзецям. З вялікім сумляваньнем, з наўпэўнасцю пачыналі сваю работу арганізаторы збору,—і з тым вялікшай радасцю павінны мы адзначыць той шчыры веткілік, які яны сустрэлі ў віленцаў і арганізаціаць 24 кастрычніка на вуліцах места збор гроши на падмогу бедным беларускім дзецям. З вялікім сумляваньнем, з наўпэўнасцю пачыналі сваю работу арганізаторы збору,—і з тым вялікшай радасцю павінны мы адзначыць той шчыры веткілік, які яны сустрэлі ў віленцаў і арганізаціаць 24 кастрычніка на вуліцах места збор гроши на падмогу бедным беларускім дзецям. З вялікім сумляваньнем, з наўпэўнасцю пачыналі сваю работу арганізаторы збору,—і з тым вялікшай радасцю павінны мы адзначыць той шчыры веткілік, які яны сустрэлі ў віленцаў і арганізаціаць 24 кастрычніка на вуліцах места збор гроши на падмогу бедным беларускім дзецям. З вялікім сумляваньнем, з наўпэўнасцю пачыналі сваю работу арганізаторы збору,—і з тым вялікшай радасцю павінны мы адзначыць той шчыры веткілік, які яны сустрэлі ў віленцаў і арганізаціаць 24 кастрычніка на вуліцах места збор гроши на падмогу бедным беларускім дзецям. З вялікім сумляваньнем, з наўпэўнасцю пачыналі сваю работу арганізаторы збору,—і з тым вялікшай радасцю павінны мы адзначыць той шчыры веткілік, які яны сустрэлі ў віленцаў і арганізаціаць 24 кастрычніка на вуліцах места збор гроши на падмогу бедным беларускім дзецям. З вялікім сумляваньнем, з наўпэўнасцю пачыналі сваю работу арганізаторы збору,—і з тым вялікшай радасцю павінны мы адзначыць той шчыры веткілік, які яны сустрэлі ў віленцаў і арганізаціаць 24 кастрычніка на вуліцах места збор гроши на падмогу бедным беларускім дзецям. З в

значным: на глядзячы на невялікі лік зборшчыкаў, збор брутто даў 36,266 польскіх марак, з якіх, адлічыўшы ўсе выдаткі на помоч бедным дзесяці асталося 34,175 н. мар.

Адносины да збору шырокіх мас насеянія места Вільні даюць лішні доказ таго, што, на глядзячы на старанні нягодных элементаў сеянь тут напынанільны сваркі і заземную нянявісць паміж сынамі аднае Бацькаўшчыны, гэны атручаны пасеў дае вельмі малую падэху сяўцом яго!...

Беларуская вечарынка.

У дзень беларускага збору, ў нядзелю 24 кастрычніка, у салі Беларускае Гімназіі на тую-ж мэту адбылася беларуская вечарынка. Народу сабралось гэтулькі, як толькі магла зімніцы салля, і шмат для каго не хваціла білетаў.

Вечарынка прыйшла вельмі ўдачна. Пачалася яна чэхаўскай аднаактоўкай „Мядзведзь“, перакладзенай на беларускую мову. Тройка атрыстаў: пані Ігнатава, п. п. Мядзёлка і Сасноўскі — правядле вельмі добра. У далейшых нумэроках праграмы асаблівую ўвату звярнулі на сябе дэяне артысткі: любімца беларускага публікі пані Ігнатава — вельмі некімі і з чуцём прапяянимі рамансамі (у яе сільны і дужа прыемны голос) і панна Русецкая, хораша прадэкламаваўшая „Важную фігу“, адзетая ў сялянскі касцюм і загрымированая на старую бабулю. Абедзіве артысткі сустрэлі гарачы прым і атрымалі ў аддзяленку кветкі. Апрача іх дэкламавалі п. Латышова і п. Мядзёлка, выбраўшы для сябе верш Янкі Купалы „Цару Неба і Зямлі“—вельмі пекны, ды на жаль неадпаведны для гэтага дэкламатора!..

Вечарынка закончылася танцамі.

З усяе Беларусі.

Горадня.

Пачынаючы ад 2 кастрычніка, Горадзенскі Беларускі Нацыянальны Камітэт пачаў выдаваць штодзеннью беларускую газету „Беларуское Слово“. Газета друкуецца «кірыліцай».

У першым нумеры газета так піша аб сваіх мэтах:

«Нашия мэты—ясныя, нашыя шляхі—простыя. Мы будзем змагацца, як ужо з даўных часоў змагацца лепшша частка беларускай краёўкі інтэлігэнцыі, за незалежнасць Беларусі. Мы ведаем, што ўжо блізкі момант, калі гэтая мэта нашая будзе дасягнута. Мы ведаем, што ўжо хутка Беларусь станецца запраўды незалежнаю. Но гэтак судзе гісторыя, бо німа іншага выходу з тэй сітуацыі, якая утварылася ў Усходній Эўропе.

Шмат каму здаецца, што незалежнасць Беларусі патрэбна і карысна толькі для самых беларусаў.

Гэта далёка на так. На толькі дзеля інтарэсаў беларускай люднасці, але дзеля дабрабыту ўсіх народаў Беларусі, дзеля спакою на Усходзе Эўропы, а значыць і дзеля сусветнага спакою, Беларусь павінна быць незалежнаю.

Польская лімакратыя, ад голасу якое шмат залежыць у развязаныі беларускага справы, павінна-бай наўсяці разумець нашы жаданні. Бож толькі два-тры гады назад яна была ў нашым палажэнні: ёй, як і нам цяпер, прапанавалі күцую расейскую аўтаномію, альбо крыху шырэйшую аўтаномію чыменскую. І ў Польшчы, як у нас цяпер, знаходзіліся цэлья палітычныя группы, якія ішлі на компроміс, разбіваючы сілы народныя, разыкуючы нават раздзелам Польшчы на некалькі „аўтаноміі“. Але на ўшчу на компроміс праўдзівай лімакратыі польская, на чале якой стаяў Пілсудзкі. Яна патрабавала незалежнасці Польшчы, да-

магалася яе пры ўсіх зыменных тварунках сусветнай вайны і паспер дае дабілася.

Прыклад гэтых мае для нас атрамаднае наўчанае значэнне. З другога боку ён нам дае надзею, што лімакратычная Польшча, напісашая на штандары сваім імем і імем Пілсудзкага, чынна паможа Беларусі здабыць незалежнасць.

Мажліва, што ўжо ў недалёкі часе суджана будзе нашым надзеям здзейніцца, альбо разынаніем, што яны здзейніцца, мы пачынаем сваю працу.

Beatus, qui credit — кажа лацінская прыказка. Мы, аднак, на бачым дагэтуль нічога, што магла бы ў нас збудзіць веру ў польскую лімакратыю...

Баруны, Ашмянск. пав.

Беларуская праца тут вельмі пашыраецца. Дзеля узросту самапённасці нацыянальной у тых беларусаў, якія дагэтуль „стараўся“ не прызнавацца, што яны — беларусы, дацамагла цікаўная акаличнасць: войскі, якія цяпер тутака прыйшли, хоць зложаны з розных нацыянальнасцей, называюць сябе «беларускімі». Весь, сяляне і разважаюць: «Відаць беларуская справа бярэць верх, калі і не беларусы называюць сябе беларусамі!..»

Съядомасяль у сялян такая, што яны выступілі з цвёрдым дамаганынем, каб пробашч завёў у касцёлі казаныні па беларуску. Пад просьбай падпісалася ўжо больш за 200 душ.

Заграніцай.

Усходнія Коаліцыя.

Съедам за „Rzeczpospolita“ віленскія газэты перадрукавалі вестку венскай „Achtuhrlblatt“, што, паводле слоў нейкага выдатнага палітыка, каторы з Рыгі прыехаў у Берлін, арганізуецца „коаліцыя Усходу“. Да гэтага саюзу новых дзяржаў на Усходзе маюць увайсці: Беларусь, Украіна, Латвія, Эстонія, Літва і Усходнія Галічына.

Судзачы паводле загалоўку, пад якім „Rzeczpospolita“ друкуе гэтую заметку, варшавскі эндэцкі орган вяя верыць у праўдзівасць весткі. Яна і нам выдаецца мала подобнай да веры, хоць яе мы-бы горача віталі: справа ў тым, што літоўскі ўрад заўсёды пратэставаў проці ўчасты ў інтэрнацыональных выступленнях прадстаўнікоў Беларусі, пратэставаў ён у Парыжу, пратэставаў і ў Рызе. Як прычыну свайго варожага становішча ў адносінах да Беларусі ковенскі ўрад выстаўляў тое, што беларусы Віленшчыну і Горадзеншчыну заўсёды лічылі і лічачы беларускімі, бо тут пераважывае беларускае насенінне і літвіні ў блізкіх зусім німа.—Вось, нам і на верыца, каб літвіны зымнілі саё становішча.

Зъмены у Ковенскім Урадзе.

„Gaz. Kr.“ піша:

З Коўна наказываюць, што ў Літве спадзяюцца зъмены ўраду. Цяперашні ўрад быццам у суботу падаўся ў адстайку. Праектуеца назначэнне дыктатуры з трох асоб Галавой такой новай улады найхутчэй быў-бы Сяляжэвіч. Місія коаліцыі, нааварот, дабіваюцца, каб уласць была аддадзена Вольдемарасу і Смэтоне. У Коўну прыехаў новы прадстаўнік Англіі, Вільтон.

Тая-ж газета відае, што Вільтон, едучы ў Коўну, быў у Варшаве і адбыў тамака нараду з прадстаўнікамі польскага ўраду.

Абмена трактатаў.

Прадстаўнік літоўскага ўраду ў Маскве, Юры Балтрушайтіс, тэлеграфаваў у Коўну, што 14 кастрычніка прадстаўнікі Рәсей і Літвы абмяняліся ратыфікованымі міравымі трактатамі, якія былі уложаны ў Маскве 12 ліпня.

Латвія непакоіцца.

З Лібавы наказываюць:

У сувязі з рухам войск ген. Жэлігоўскага ўздоўж чыгункі, якая амізівае Вільню з Латвіяй, латышская армія 12 кастры: атрымала на ўсялякі прыпадак прыказ пазаймасці пазыцыі на гэтай лініі да самай этнографічнай літоўска-латышскай граніцы, — дзеяя таго, што мэта опрацый ген. Жэлігоўскага невядома. У сувязі з гэтым глаўнакамандуючы Балодіс пасехаў у Шаўлі дзеля перагавораў з літоўскім глаўнакамандуючым, каб ня было недаразуменій.

Ці на гэтым тлумачыца пададзеная намі ў прошлым нумеры вестка аб заціцыі латышскім войскамі ваколіц, на якія маюць прэтэнсіі літвіны?...

Фінансы Польшчы.

8 кастрычніка дэпутат Морачевскі сказаў у польскім сойме:

„Наши фінансы паказываюцца надта неясёлымі. Выдаткі за год дойдуць да 64 мільярдаў. На пакрыцце іх мы атрымаем з падаткаў у найлепшым прыпадку 10 мільярдаў. Астаецца пакрыць 54 мільярды. Прымусовая пазыка дасць мо' 15 мільярдаў, пазыка з прэміямі — 5 мільярдаў, пазыка ад амэрыканскіх палікоў — 10 мільярдаў, разам 30 мільярдаў. Астаецца недахватка 24 мільярдаў, якія пакрые друкарская машина, каторая друкуе банкноты“.

Пляны Врангеля.

Як вядома, у Крыме згуртаваліся астаткі армій ген. Дэнікіна і рэарганізаўліся пад камандай генэрала Врангеля, каторы, у згодзе з расейскімі эмігрантамі кругамі, утварыў часовы расейскі працібальшавіцкі ўрад. Паводле парыжскай газэты „Gauvois“, ген. Врангель пакінуў думку аб паходзе на Маскву і ад зынштажэнні савецкага ўраду сілай штыкоў. На алварот, ён хоча выжадае імэнту, калі бальшавізм разваліцца сам, а тады і прыйдзіць ў сталіцу Рәсей і склікаць устаноўчы сойм. Дзеля гэтага ён маніца вясьці з бальшавікамі толькі абаронную вайну, ўмацаваўшы сваю базу — Крым.

Ген. Врангель рапортуе на палікоў, што яны, трывожачы свой фронт з бальшавікамі, будуть адцягіваць ад паходу на Крым галоўныя бальшавіцкія сілы і гэтак не дадуп'ю ім разьбіць войска Врангеля.

Ірляндзкі герой.

З Лондану наказываюць, што тамака 25 кастрычніка памёр вядомы баец за незалежнасць Ірляндыі, бурмістр места Корку, Марк Свінэй, пасаджаны ў вастросці англіцкім урадам на два гады за ўчасты ў Ірляндзкай баявой арганізацыі. На глядзячы на тое, што ў вастrosse яму жылося вельмі добра, Мак Свінэй дзеля палітычнага пратэсту пачаў галадоўку і нічога ня еў 74 дні. Памер ён ад голаду.

Грозыба Амэрыкі.

Кандыдат дэмакратычнае партыі на прэзыдэнта Амэрыкі, Кокс, у публічнай прамове заяўліў, што, калі яго выбирайць за прэзыдэнта і калі ў пачатку будучага году англіцкі ўрад яшчэ не развяза ѹрэйндзкага пытання,—дык ён, Кокс, пачне крокі дзеля падтрымання ірляндцаў.

Разрухі ў Італії.

„Berliner Tageblatt“ наказывае, што ў гарадох Італіі Трыэсце, Болоніі і Брэсції была апавешчана агульная забастоўка. У часе дэмантрапіі між соцываўлістамі і нацыяналістамі на вуліцах узняліся бітвы. У часе бітвы нацыяналісты кінулі ў машины аддзел друкарні соцываўлістичнай газэты „Laboratore“ бомбу. Разрухі супакоіла войска.